

Kazimierz – Przestrzeń Pamięci, Tożsamości i Transformacji

Kazimierz, dawna dzielnica żydowska w Krakowie, dziś tętniąca życiem miejska przestrzeń, zamieszкана przez aktywną społeczność lokalną, stanowi wyjątkowy przykład miejsca, gdzie przeszłość i teraźniejszość przenikają się w każdym zaułku. Dla artystów, którzy podejmują się tworzenia dzieł opartych na motywach pamięci, tożsamości i transformacji, Kazimierz to nie tylko tło – to główny bohater.

Założony w 1335 roku przez króla Kazimierza Wielkiego jako oddzielne miasto, Kazimierz zyskał nowy charakter w XV wieku, kiedy to władze Krakowa przeniosły tu społeczność żydowską. Przez stulecia to właśnie tu koncentrowało się życie religijne, edukacyjne i społeczne jednej z najważniejszych diaspor żydowskich w Europie. Siedem synagog, mykwy, szkoły, cmentarze i domy modlitwy tworzyły gęstą, duchową tkaninę, która organizowała codzienność i budowała tożsamość całej wspólnoty.

Ten świat został brutalnie przerwany w czasie II wojny światowej. Naziści nie tylko fizycznie zniszczyli Kazimierz, ale próbowali też wymazać pamięć o jego mieszkańcach. Społeczność żydowska została niemal całkowicie wymordowana, a wiele budynków sakralnych zdewastowano lub zmieniono ich funkcję. W okresie PRL Kazimierz pograżył się w ciszy i zapomnieniu – w niechcianej pustce po tym, co utracone. Od lat 90. XX wieku dzielnica zaczęła jednak na nowo ożywać – nie tylko jako przestrzeń symbolicznej pamięci, lecz także jako realne miejsce codziennego życia. Obok rozwijających się inicjatyw artystycznych i kulturalnych, Kazimierz stał się domem dla lokalnej społeczności mieszkańców, która z roku na rok coraz silniej zaznacza swoją obecność. To tutaj w kamienicach i ich kameralnych podwórkach dorastają kolejne pokolenia mieszkańców. Sąsiedzi znają się od lat, a wiele sklepików czy punktów usługowych prowadzonych jest przez tych samych właścicieli od dekad.

Współczesny Kazimierz to dzielnica kontrastów – przestrzeń, która z jednej strony podlega procesom gentryfikacji i intensywnej turystyfikacji, a z drugiej wciąż pozostaje miejscem bliskich relacji sąsiedzkich, codziennych rytuałów i lokalnej tożsamości. Coraz więcej mieszkańców dostrzega zagrożenie utraty kameralnego, rodzinnego charakteru tej części Krakowa – dlatego tak ważne jest, by współczesna twórczość i refleksja artystyczna dotykała nie tylko przeszłości, ale także teraźniejszości tej wyjątkowej dzielnicy.

Miejsce projekcji:

Klub HEVRE – Dawna Synagoga, Nowa Funkcja

Jednym z najbardziej symbolicznych miejsc tej przemiany jest klub HEVRE, na którego fasadzie odbywać się będą projekcje video mappingu. Mieści się on w narożnym budynku przy skrzyżowaniu ulic Meiselsa i Bożego Ciała – dawnej siedzibie domu modlitwy Chewra Tehilim, zbudowanego w 1896 roku przez Bractwo Psalmowe. W czasach swojej pierwotnej świetności, przestrzeń parteru pełniła funkcję sali modlitwowej, z galerią dla kobiet na wyższej kondygnacji. Podczas okupacji niemieckiej wnętrze zostało zdewastowane, a po wojnie, w 1951 roku, budynek przejęła państwowa instytucja – Zespół Pieśni i Tańca „Krakowiacy”, który funkcjonował tu przez ponad pół wieku.

Dopiero w XXI wieku nastąpiło odkrycie i odzyskanie duchowej warstwy tego miejsca. W 2008 roku, podczas prac remontowych, spod warstw tynku wyłoniły się oryginalne malowidła – freski w błękitach i zieleniach z widokami Jerozolimy, a także symboliczne przedstawienia zwierząt: lwa, tygrysa, orła i jelenia. To nie są tylko dekoracje – to wizualne ślady wiary, siły, czujności, duchowego zakorzenienia. Zachowała się również wnęka po aron ha-kodesz, szafie na zwoje Tory, którą otacza fragment czerwonej kotary – niemal teatralny kadr pustki i nieobecności.

Obecnie HEVRE to przestrzeń spotkań i twórczości: klub, restauracja, miejsce pracy i inspiracji. Ale jej ściany nadal niosą pamięć – i to właśnie ta dwoistość staje się idealnym materiałem dla artystycznej interpretacji. HEVRE opowiada historię nie tylko poprzez to, co w niej pozostało, ale również przez to, co z niej zniknęło – a co można przywrócić światłem, dźwiękiem i ruchem.